

РЕГУЛИРАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ ГОВОРТ НА ОМРАЗА ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА И ВО ХРВАТСКА – ПРИОД ОД ПОЗИЦИЈА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА?

Авторка: Тина Ѓаковиќ
Скопје, ноември, 2022 година

Овој документ дава увид во најновата правна рамка и политики во борбата против говорот на омраза, особено говорот на омраза на интернет, во Европската Унија и во Хрватска како најмлада земја членка. Тој се фокусира на приодот од позиција на човековите права во борбата против говорот на омраза и на промовирањето на слободата на изразување, укажувајќи на некои од работите што загрижуваат и можните идни решенија засновани на приодот од позиција на човековите права.

Да се посочи фактот дека говорот на омраза е во подем во Европа и на глобално ниво, особено на интернет, не е веќе никаква новост. Исто така, главната дебата во Европа не е насочена на тоа дали треба да се спротивставиме на оваа појава, туку како и со кого можеме и треба да се спротивставиме. Прашањата за одговорност за содржината генерирана од корисник, улогите и одговорноста на платформите на социјалните медиуми, развојот на вештачка интелигенција и нејзиното искористување за контрола на содржината, говорот на омраза и дезинформациите, поддршката за жртвите и ефектите од говорот на омраза врз општествената кохезија и демократијата, сите тие се во фокусот на дискусиите и барањето решенија за ова прашање во рамките на политиките. Јавната дискусија уште повеќе се интензивира кога Илон Маск, кој себеси се нарекува „апсолутист за слободата на изразување“, го купи „Твитер“ во октомври 2022 г. и кога резултатите од истражувањето убедливо покажаа дека веднаш имало пораст на твитови во кои се користеле термини на омраза во периодот пред самото преземање на компанијата од страна на Маск.¹ Кога се работи за прашања поврзани со говорот на омраза во јавните дебати, академската работа и работата на граѓанското општество, како и во процесите поврзани со политиките, се посветува сè поголемо внимание на препознавање на последиците од говорот на омраза врз поединците и општеството, согледувајќи ги сложеноста и мултидимензионалноста на говорот на омраза и неговата поврзаност со кривичните дела од омраза, како и пристапувањето кон овие појави од позиција што е повеќе фокусирана на жртвите.

Иако сите овие прашања покренуваат сериозни и посложени прашања и нови причини за загриженост во една брза, динамична, поголема, високо комерцијализирана и глобална средина на социјалните медиуми и големата технологија, прашањата за говорот на омраза се фундаментално вкоренети во доменот на човековите права, особено во заштитата на слободата на изразување, недискриминацијата и забраната за злоупотреба на правата. Затоа, човековите права се рамката каде што треба да се најдат одговорите.

¹ Државен универзитет Монтклер: Зголемување на говорот на омраза на „Твитер“ откако Илон Маск ја купи платформата (Montclair State University: Hate Speech Spikes on Twitter After Elon Musk Acquires the Platform), достапен на: <https://www.montclair.edu/school-of-communication-and-media/wp-content/uploads/sites/20/2022/11/Montclair-State-SCM-Study-Increases-in-Twitter-Hate-Speech-After-Elon-Musks-Acquisition.pdf>

Советот на Европа и приодот кон говорот на омраза од позиција на човековите права

Советот на Европа во изминативе години на различни начини работи на борбата против говорот на омраза од перспектива на слободата на изразување, фокусирајќи се на младите, медиумите и интернет-писменоста, регулирањето на медиумите и соработката со земјите членки во подготовката, оценувањето, ревидирањето и усогласувањето на сите закони и практики што наметнуваат ограничување на слободата на изразување со Европската конвенција за човекови права.² Најновата препорака на Комитетот на министри до земјите членки во борбата против говорот на омраза, од мај 2022 година, е да се препознае потребата за сеопфатен приод со цел да се спречи и да се води борба против говорот на омраза онлајн и офлајн на делотворен начин, развивајќи кохерентна стратегија и широко опсежни правни и неправни мерки кои соодветно ќе ги земат предвид специфичните состојби и поширокиот контекст.³ Препораката има цел да им се обезбедат насоки на владите од земјите членки, државните функционери, избраните тела и политичките партии, посредниците на интернет, медиумите, организациите на граѓанското општество – на сите клучни засегнати страни што се „соочени со сложената задача за спречување и борба против говорот на омраза, вклучително и на интернет“.⁴ Препораките даваат рамка на активности за приод заснован на човековите права во борбата против говорот на омраза, која опфаќа активности насочени кон правната рамка, со особено важен фокус врз законската регулатива што се занимава со говорот на омраза на интернет и што се осврнува на улогите и одговорностите на интернет-посредниците, и одговорностите и обврските на државните и недржавните актери во справувањето со говорот на омраза на интернет. Еднакво важно, Препораката се осврнува и на активностите за подигнување на свеста, едукација, обука и користење контраговор или алтернативен говор за поддршка на оние што се мета на говорот на омраза, мониторинг и анализа на говорот на омраза, како и национална координација и меѓународна соработка. Оваа Препорака заедно со Објаснувачкиот меморандум нуди одредени сеопфатни и практични насоки кои јасно го одредуваат идниот развој на приодот заснован на човекови права во борбата против говорот на омраза за 46. земји членки на Советот на Европа.

ЕУ-регулативата и работа на говорот на омраза

Работата на Европската комисија на борбата против говорот на омраза поаѓа од темелните права и вредности на Европската Унија – почитување на човековото достоинство, слобода, владеење на правото и почитување на човековите права. Омразата и нетолеранцијата во сите форми не се компатибилни со овие права и вредности.⁵

Рамковната одлука за борба против одредени форми на изразување расизам и ксенофобија од 2008 година има цел да обезбеди сериозните манифестации на расизам и ксенофобија да се казнуваат со делотворни, сразмерни и одвраќачки кривични санкции во целата ЕУ, и бара од

² Совет на Европа, Говор на омраза, достапен на: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/hate-speech>

³ Совет на Европа, Борба против говорот на омраза, Препорака CM/Rec(2022)161 на Комитетот на министри до земјите членки за борба против говорот на омраза (Council of Europe, Combating Hate Speech, Recommendation CM/Rec(2022)161 of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech), достапна на: <https://rm.coe.int/prems-083822-gbr-2018-recommendation-on-combating-hate-speech-memorand/1680a70b37>

⁴ Ибид.

⁵ Европска комисија, Борба против говор на омраза и кривични дела од омраза: Мерки за спречување и борба против различни форми на омраза и за заштита на жртвите (European Commission, Combating hate speech and hate crime: Measures to prevent and combat different forms of hatred and to protect victims), достапен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination-0/racism-and-xenophobia/combating-hate-speech-and-hate-crime_en

земјите членки да го криминализираат говорот на омраза, односно јавното поттикнување насилство или омраза, врз основа на раса, боја, вера, наследство или национално или етничко потекло. Таа го дефинира нелегалниот говор на омраза – облиците на однесување што се казнуваат како кривични дела на следниов начин: „јавно поттикнување насилство или омраза насочени против група на лица или припадник на таква група, засновано на раса, боја, потекло, вера или убедување, или национално или етничко потекло; и јавно одобрување, негирање или груба тривијализација на злосторства на геноцид, злосторства против човештвото и воени злосторства (...) кога однесувањето е такво што веројатно е дека ќе поттикне насилство.“⁶ Рамковната одлука е темелен документ, поширока група на активности на ЕУ за борба против нелегалниот говор на омраза и идеологиите на насилен екстремизам и тероризам на интернет, вклучувајќи ги и Кодексот на однесување на ЕУ за борба против нелегалниот говор на омраза на интернет, Регулативата за терористичките содржини на интернет и иницијативата на Комисијата за вклучување на говорот на омраза и на кривичните дела од омраза на листата со „кривични дела на ЕУ“ во Договорот.

Последната иницијатива, процесот за проширување на листата со кривични дела на ЕУ со нелегален говор на омраза и кривични дела од омраза, има цел да ја прошири листата со области на кривични дела („кривични дела на ЕУ“), утврдена во член 83(1) од Договорот за функционирање на ЕУ, со вклучување на говорот на омраза и кривичните дела од омраза, без разлика дали се поради раса, вера, пол или сексуалност.⁷ Тоа е иницијативата што ги нагласува говорот на омраза и кривичните дела од омраза како особено сериозни кривични дела поради нивните штетни последици врз темелните права, врз поединците и врз општеството во целина, поткопувајќи ги темелите на ЕУ, и затоа треба да се бори против нив со сите расположливи средства, вклучително и преку кривичното право.⁸ Усвојувањето ваква одлука ќе биде прв чекор кон создавање на законската основа што е неопходна за да се усвои како втор чекор заедничка правна рамка за борба против говорот на омраза и кривичните дела од омраза во ЕУ.⁹

Во последните неколку години и други мерки, покрај борбата против говорот на омраза со кривични средства, исто така се на агендата на Комисијата. Од 2016 година Комисијата има договорено со „Фејсбук“, „Мајкрософт“, „Твитер“ и „Јутјуб“ - „Кодекс на однесување за борба против нелегалниот говор на омраза на интернет“.¹⁰ Оттогаш на Кодексот му се имаат приклучено повеќе социјални медиуми: „Инстаграм“, „Снепчет“, „Дејлимоушн“, Jeuxvideo.com, „Тик-ток“, „Линкдин“, додека „Вибер“ и „Твич“ го најавија своето приклучување на Кодексот на однесување во 2022 година.¹¹ Ова значи дека Кодексот сега покрива 96% од уделот на пазарот на ЕУ на онлајн платформи што може да бидат засегнати од содржина со омраза.¹²

6 Рамковна одлука на Советот 2008/913/JHA од 28 ноември 2008 год. за борба против одредени форми и изразување на расизам и ксенофобија преку кривичното право (Council Framework Decision 2008/913/JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law), достапна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:133178>

7 Известување од Комисијата до Европскиот парламент и до Советот: Поинклузивна Европа што штити: проширување на листата со кривични дела на ЕУ со говорот на омраза и кривични дела од омраза (Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A more inclusive and protective Europe: extending the list of EU crimes to hate speech and hate crime), достапна на: https://commission.europa.eu/system/files/2021-12/1_1_178542_comm_eu_crimes_en.pdf

8 Европска комисија, Проширување на кривичните дела на ЕУ со говор на омраза и кривични дела од омраза: Иницијативата на Комисијата за вклучување на говорот на омраза и кривичните дела од омраза на листата со „кривични дела на ЕУ“ во Договорот (European Commission, Extending EU crimes to hate speech and hate crime: The Commission initiative to include hate speech and hate crime in the list of 'EU crimes' in the Treaty), достапен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination-0/racism-and-xenophobia/extending-eu-crimes-hate-speech-and-hate-crime_en

9 Ибид.

10 Европска комисија, Кодекс на однесување на ЕУ за борба против нелегалниот говор на омраза на интернет: Силен одговор обезбеден од Европската унија (European Commission, The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online: The robust response provided by the European Union), достапен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination-0/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

11 Ибид.

12 Европска комисија, Информативна белешка: Напредок во борбата против говорот на омраза на интернет преку Кодексот на однесување на ЕУ, 2016-2019 (European Commission, Information note: Progress on combating hate speech online through the EU Code of conduct 2016-2019), достапен на: https://commission.europa.eu/system/files/2020-03/assessment_of_the_code_of_conduct_on_hate_speech_on_line_-_state_of_play__0.pdf

Кодексот на однесување бара од ИТ-компаниите да имаат правила и стандарди за заедницата со кои се забранува говорот на омраза и се воспоставуваат системи и тимови за разгледување на содржината која се пријавува дека ги повредува тие стандарди.¹³ Главниот фокус на Кодексот е на отстранување или оневозможување на пристапот до нелегални содржини на говор на омраза на сервисите на ИТ-компаниите и оценување во рок од 24 часа на поголемиот дел од известувањата согласно националниот закон за транспонирање на Рамковната одлука на ЕУ 2008/913/ЈНА. Кодексот, исто така, поттикнува известувања и означување на содржини што промовираат поттикнување насилство и однесување на омраза од страна на експерти, особено во партнерство со ОГО, поконкретно во рамките на мрежа на укажувачи од доверба и со зајакнување на соработката со националните власти и ОГО.¹⁴ Покрај тоа, постојат обврски на ИТ-компаниите во врска со работата со укажувачите од доверба заради промовирање независни контранаративи и образовни програми и заради промовирање транспарентност за корисниците, како и за пошироката јавност.

Кодексот на однесување се заснова на блиска соработка меѓу Европската комисија, ИТ-компаниите, организациите на граѓанското општество (ОГО) и националните власти. Сите засегнати страни редовно се среќаваат во рамките на [Групата на високо ниво за борба против говорот на омраза и кривичните дела од омраза](#) за да разговараат за предизвиците и напредокот.¹⁵

Бидејќи Кодексот на однесување во моментот е една од важните активности во рамките на политиките на Комисијата, со цел да се оцени неговото спроведување, Комисијата воспостави редовни активности за мониторинг во соработка со мрежа на организации лоцирани во различни земји членки на ЕУ, кои тестираат како ИТ-компаниите ги спроведуваат обврските од Кодексот. Од 2016 година до денес биле спроведени 7 активности за мониторинг, а повеќе од 30 организации од 21 земја членка учествувале во овие активности и испратиле известувања до ИТ-компаниите користејќи иста заедничка методологија.¹⁶

Иако Кодексот „се покажа како суштинска алатка за воспоставување поблиска соработка меѓу клучните засегнати страни во справувањето со говорот на омраза“,¹⁷ резултатите од седмиот мониторинг спроведен пролетта 2022 година, за жал, покажуваат пад кај резултатите на компаниите во однос на пријавувањето и дејствувањето: бројот на пријави разгледани од компаниите во рок од 24 часа е намален во споредба со последните два спроведени мониторинзи.¹⁸ Овој пад е загрижувачки, особено во контекст на претходно адресираната потреба да се подобрат напорите на компаниите на социјалните медиуми за навремено отстранување на нелегалната содржина за која се известени, како и напорите за комуникација со цел да се направи процесот на известување и отстранување на нелегалниот говор на омраза потранспарентен и полесен за користење.¹⁹ Исто така, бидејќи отстранувањето не е единствениот начин на спротивставување на говорот на

13 Ибид.

14 Ибид.

15 Европска комисија, Кодекс на однесување на ЕУ против говорот на омраза на интернет: најновата евалуација покажува забавување во напредокот (European Commission, EU Code of Conduct against online hate speech: latest evaluation shows slowdown in progress), достапен на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7109

16 Европска комисија, Спротивставување на нелегалниот говор на омраза на интернет: Седма евалуација на Кодексот на однесување (European Commission, Countering illegal hate speech online: 7th evaluation of the Code of Conduct), достапна на: <https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/Factsheet%20-%207th%20monitoring%20round%20of%20the%20Code%20of%20Conduct.pdf>

17 Европска комисија, Заедничка изјава на организациите од доверба што укажуваат и на ИТ-компаниите за акциска рамка за засилена соработка – Анекс на Кодексот на однесување (European Commission, Joint statement by trusted flagger organisations and IT companies for an action framework on enhanced cooperation – Annex to the Code of conduct), достапна на: <https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/Annex%20to%20the%20Code%20of%20E2%80%93%20Joint%20statement%20by%20IT%20companies%20and%20trusted%20flagger%20organisations%20to%20enhance%20cooperation.pdf>

18 Европска комисија, Кодекс на однесување на ЕУ против говорот на омраза на интернет: најновата евалуација покажува забавување во напредокот (European Commission, EU Code of Conduct against online hate speech: latest evaluation shows slowdown in progress), достапна на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7109

19 Платформи, експерти, алатки: специјализирана мрежа за сајбер-активисти: препораки за политики (Platforms, Experts, Tools: Specialized Cyber-Activists Network: Policy Recommendations), достапен на: http://scan-project.eu/wp-content/uploads/sCAN_recommendations_paper_final.pdf

омраза на интернет и не е единствената обврска за социјалните медиуми што се дел од Кодексот на однесување, граѓанските организации вклучени во мониторингот на Кодексот на однесување апелираат до компаниите на социјалните медиуми не само итно да го подобрат управувањето со известувањата и комуникацијата, туку и да се инвестираат повеќе ресурси во научни истражувања и анализи на податоци за појавите како што е говорот на омраза со цел да се подобри разбирањето на трендовите во оваа област.²⁰

Иако Кодексот на однесување е проширен на повеќе ИТ-компани и преку Заедничката изјава на организации од доверба кои укажуваат и ИТ-компани за рамка за дејствување за засилена соработка²¹ се направени некои подобрувања врз основа на горенаведените предизвици, и понатаму ова е недоволно за да одговори на растечката потреба за поголема одговорност на платформите на социјалните медиуми во борбата против говорот на омраза, бидејќи нивното влијание, профит и моќ растат. Случајот со „Твитер“ споменат во воведот и резултатите од последниот мониторинг на Кодексот на однесување кои ја потврдуваат регресијата јасно сведочат за тоа.

Оттука, надградувајќи се на Кодексот на однесување и неговата активност за мониторинг, обврските за онлајн посредничките услуги поврзани со јасни системи за известување и дејствување, приоритетен третман на известувањата од укажувачите од доверба, повратни информации по пријавите од корисниците и широки обврски во однос на транспарентноста се вклучени во новиот [Акт за дигитални услуги \(АДУ\)](#),²² усвоен од Европскиот парламент на 5 јули 2022 година, а кој ќе почне да се применува од јануари 2024 година. Важноста на АДУ лежи во фактот дека наметнува обврски за компаниите на социјалните медиуми во врска со транспарентноста и отчетноста за тоа како тие нудат содржина преку нивните алгоритми и да преземат законска одговорност кога на нивните платформи ќе се открие говор на омраза. Но она што во АДУ претставува важно подобрување во насока на посеопфатен приод заснован на човековите права се начелата чија цел е заштита на слободата на изразување така што ќе се осигури онлајн платформите да не се поттикнати премногу да го контролираат изразувањето на луѓето на интернет. Многу граѓански организации ја поздравиле одлуката на ЕУ да го поддржи режимот на условна одговорност и да го комбинира со задолжителен систем на „известување и дејствување“ што треба да им овозможи на корисниците да означат нелегална содржина и да се жалат на неактивноста на платформите.²³ Транспарентноста, отчетноста и лесниот за користење механизам за означување содржина со говор на омраза на социјалните медиуми, како и соработката и зајакнувањето на улогата на укажувачите од доверба, ќе бидат од голема важност во спроведувањето на АДУ. Доколку АДУ се спроведува соодветно, платформите со повеќе од 45 милиони корисници, како што се „Гугл“ и „Фејсбук“, ќе бидат обврзани да прават оценки на ризик, да применуваат мерки за намалување на ризикот и да прават годишни независни ревизии што ќе помогнат да се идентификуваат потенцијалните повреди на човековите права.²⁴ Од тие причини, АДУ претставува голем чекор напред во борбата против говорот на омраза на интернет и наметнувањето поголема одговорност на интернет-посредниците за да преземат одговорност за говорот на омраза и други прекршувања на човековите права на големите социјални медиуми, што може да има големо влијание не само во земјите членки на ЕУ, туку потенцијално и во други земји. Клучните чекори за претстојниот период

20 Ибид.

21 Европска комисија, Заедничка изјава на организациите од доверба што укажуваат и на ИТ-компани за акциска рамка за засилена соработка – Анекс на Кодексот на однесување (European Commission, Joint statement by trusted flagger organisations and IT companies for an action framework on enhanced cooperation – Annex to the Code of conduct), достапна на: <https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/Annex%20to%20the%20Code%20E2%80%93%20Joint%20statement%20by%20IT%20companies%20and%20trusted%20flagger%20organisations%20to%20enhance%20cooperation.pdf>

22 Европска комисија, Акт за дигитални услуги: обезбедување безбедна и отчетна интернет-средина (European Commission, The Digital Services Act: ensuring a safe and accountable online environment), достапен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_en

23 EDRI, АДУ не успева да се наметне во најштетните бизниси со дигитална платформа - но сепак е корисен (EDRI, The DSA fails to reign in the most harmful digital platform businesses – but it is still useful), достапен на: <https://edri.org/our-work/the-dsa-fails-to-reign-in-the-most-harmful-digital-platform-businesses-but-it-is-still-useful/>

24 EDRI, Актот за дигитални услуги на ЕУ нè приближува до инклузивен и правичен интернет (EDRI, EU Digital Services Act brings us closer to an inclusive, equitable internet), достапен на: <https://edri.org/our-work/eu-digital-services-act-brings-us-closer-to-an-inclusive-equitable-internet/>

се правилно спроведување на одредбите на АДУ во сите земји членки и воспоставување соодветна соработка и ангажман со сите засегнати страни во мониторингот на спроведувањето и влијанието на АДУ врз човековите права.

Регулирање и борба против говорот на омраза во Хрватска

Говорот на омраза во хрватскиот правен систем е инкриминиран преку низа одредби (кривични и прекршочни), но тој се регулира и преку независните регулаторни и саморегулаторни тела. Иако не постои една единствена одредба со која се регулираат сите форми на говор на омраза, говорот на омраза во Хрватска сепак е значително регулиран.²⁵ Најголемиот проблем, слично како и во другите земји од ЕУ, е регулирањето на говорот на омраза на интернет.

Во 2019 година имаше иницијатива во Министерството за правда за донесување Закон за спречување несоодветно однесување на социјалните мрежи²⁶ кој би се потпираше на постојните практики во ЕУ, а со тоа и на германското законодавство (NetzDG), кое досега се докажа дека има значителни недостатоци во спроведување.²⁷ Затоа, постоеше загриженост дека воведувањето такво законско решение во Хрватска ќе има сериозни последици врз слободата на изразување и дека може да доведе до прекумерно отстранување на содржини.²⁸ Но освен најавата дека се планира усвојувањето на ваква законска регулатива, до денешен ден Законот за спречување несоодветно однесување на социјалните мрежи сè уште не е донесен и со регулативата АДУ ваквите решенија кои имаат цел да ги регулираат глобалните онлајн ИТ-компаниии само со одредби на национално ниво се чинат уште понесоодветни и понефективни.

Последната промена во регулативата за говорот на омраза беше во 2021 година, кога новиот Закон за електронски медиуми беше изменет и дополнет со одредба за одговорност на издавачите на електронски публикации за содржините генерирани од корисниците, чија цел беше да придонесе во борбата против говорот на омраза на интернет. Сепак, одредбата е формулирана така што издавачите се обврзани да ги регистрираат корисниците и да ги предупредат на правилата за коментирање наместо да пропишува дека издавачите се одговорни за модерирање на содржината генерирана од корисниците и да го ограничат ширењето на говорот на омраза во согласност со стандардите за заштита на слободата на изразување. Затоа, под знак прашалник е до кој степен оваа одредба ќе придонесе за сузбивање на говорот на омраза и заштита на слободата на изразување на интернет.²⁹

Во однос на јавните ставови и трендови, слободата на изразување во Хрватска и понатаму е негативно погодена од појавите на говор на омраза во јавниот дискурс, при што најчесто на мета се Србите, ЛГБТ+ лицата, Ромите и мигрантите.³⁰ Справувањето со социјалните проблеми, како што

25 Куката за човекови права Загреб, Говорот на омраза и евроскептицизмот: Хрватскиот национален извештај (Human Rights House Zagreb, Hate speech and Euroscepticism: Croatian national report), достапен на: https://civilvektiesibas.org.lv/media/attachments/14/09/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismCRO_ACaljAf.pdf

26 Образец на прелиминарна оценка на влијанието на прописите за Законот за спречување несоодветно однесување на социјалните мрежи (Form of preliminary assessment of the impact of regulations for the Act on the Prevention of Misconduct on Social Networks), достапен на: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=9137>

27 Хјуман рајтс воч. Германија: Законот за социјални медиуми е несоодветен (Human Rights Watch. Germany: Flawed Social Media Law), достапен на: <https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>

28 Đaković, T. Ljudska prava u digitalnom okruženju, Kuća ljudskih prava Zagreb, достапен на: https://www.kucaljjudskihprava.hr/wp-content/uploads/2019/12/TI-Ljudska-prava-u-digitalnom-okruzenju_edit2411.pdf

29 Куката за човекови права Загреб, Човековите права во Хрватска: преглед за 2021 година (Human Rights House Zagreb, Human Rights in Croatia: Overview of 2021, достапен на: https://www.kucaljjudskihprava.hr/wp-content/uploads/2022/07/KLJP_GI2021-EN_Online.pdf

30 Европската комисија против расизмот и нетолеранцијата. Извештај на ЕКПР за Хрватска, петти циклус на мониторинг, усвоен на 21 март 2018 година, ЕКПР Совет на Европа, Стразбур (European Commission against Racism and Intolerance. ECRI Report on Croatia, fifth monitoring cycle, adopted on 21 March 2018, ECRI Council of Europe, Strasbourg), достапен на: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-croatia/16808b57be>

се нетолеранцијата, говорот на омраза, дискриминацијата и насилството мотивирано од омраза, е само реактивно и површно - недостигаат сеопфатни политички решенија за овие прашања, особено имајќи предвид дека Националниот план за заштита и унапредување на човековите правата и борбата против дискриминацијата за периодот 2021-2027 година сè уште не е усвоен, додека важноста на претходната Национална програма за заштита и унапредување на човековите права истече во 2016 година, поради што Хрватска се најде во ситуација шеста година по ред да биде без валидна основна јавна политика во областа на човековите права.³¹

Со оглед на тоа што Хрватска е членка на ЕУ, таа е исто така една од земјите каде што се спроведува Кодекс на однесување за борба против нелегалниот говор на омраза на интернет и се спроведуваат активности за мониторинг. Исто така, АДУ ќе биде важен за Хрватска во регулирањето на говорот на омраза на интернет. Сепак, на Хрватска сè уште ѝ недостига холистички приод во борбата против говорот на омраза, кој вклучува одржување сеопфатен дијалог со важните чинители (независните институции за човекови права, медиумите, граѓанското општество) со цел препознавање, мониторинг, спречување, подигнување на свеста и активирање на граѓаните, омоќување на жртвите, како и зајакнување на обвинителските и регулаторните механизми.³²

---

31 Куката за човекови права Загреб, Човековите права во Хрватска: преглед за 2021 година (Human Rights House Zagreb, Human Rights in Croatia: Overview of 2021), достапен на: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2022/07/KLJP_GI2021-EN_Online.pdf

32 Куката за човекови права Загреб, Говорот на омраза и евроскептицизмот: Хрватскиот национален извештај (Human Rights House Zagreb, Hate speech and Euroscepticism: Croatian national report), достапен на: https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/14/09/2022/Hate_speech_and_EuroscepticismCRO_ACaljAf.pdf

